

Isku filaansho

Ujeedooyinka guud ee Cutubka: kadib marka aad cutubkan dhamaystaan waa in aad:

- Kala fahantaan dulsaarnimada dhaqaalaha iyo tan bulsho
- Aqoonsataan muhiimada in fikradaha dadka kale iyo midaada lays waafajiyo.

8.1. Faa'iidada Isku Filaanshaha

- Qeexa waxa aad u malaynaysaan isku filaansho
- Sheega magacyada shaqsiyaad deegaankiina aad leedahay waa kuwa isku kalsoon. Sheega waxyaabaha muujinayao iskufilaansha dadkaasi

Isku filaanshaha waa adiga oo hadba heerka aqoonta ,dhaqaalaha iyo xoogaada inta aad isticmaashid qaadid masuuliyad dabadeed naftaadaada, qoyskaada, bulshada iyo dalkaba u qabatid hawlo faa'iido leh kana dheeraatid dulsaar nimada.

Inkufiilaanshaha waxaad ka'go bree kartaa wax dabaceed dulsaarnimo ah oo dhinaca dugsiya, bulshada, dhaqaalaha iyo go'aanka fikradaha kuwa kale.

Tusaale ahaan, ardayda inta ay qaadan masuuliyad anfacaan naftooda ayaga oo ixtiraamayo sharciyada fasalka, daryeelayo hantida dugsiya kana shaqaynayo casharada iyo laylisyada.

Guud ahaan, isku filaanshaha waa kartida iyo awooda qofka u leeyahay in uu ku filaado naaftiisa, isla markaane gaadhi kara go'aan u gaar ah. Dadka leh isku filaanshaha waa kuwa ku tiirsan aqoontooda, kartidooda diyaaene u noqdo in ay qaataan talada dadka kale waxna ka bartaan. Isku filaanshaha marka laga yimaado faa'iidada qofka iyo bulshada u leedahay, waxay kaalin weyn ka gaysata koritaanka dalka.

Layliska 1^{aad}

Ka jawaab su'aalahan soo socdo:

1. Iska dhexdoorta qof xoghaye ah iyo mid afhayeena. Kadib intaad gacmaha taagtaan faa'iidada Isku filaanshaha sheega. Ka wada dooda sababaha saxda ah iyo kuwa aan ahayn. Ugu danbayntiina waxa isla gaadhin go'aan loo dhanyahay ood leedahay waa mida faa'iidada noqon karta.

Isku filaansho

8.2. Dulsaarnimada

8.2.1. Waa maxay Dulsaarnimada?

Jaantuska 8.1 Arday Qishayo Imtixaan Fasalka Dhexdiisa

- Ardayga sawirka ka muuqda ee imtixaanka qishaya sida uu ku noqon karo dulsaarnimo waa sidee?
- Maxay tahay in uu ardaygan sameeyo si uu uga baxo dulsaarnimada?

Willkii Dulsaarka ahaa

Ismaaciil, wuxuu haystaa labo caruur ah oo la kala yidhaahdo Axmad iyo Axado. Waxaa kale oo Xaafada kula nool Siyaad. Siyaad maadaama ay waalidintiisa dhinteen asagoo yar waxa korsaday Ismaaciil.

Axmed wuxuu sameeya Jidh-dhis isaga oo qaada biraha cululis ee jidhka adkeeya. Cuntadane aad ayuu u cunaa. Sidaas daraadeed, Jidhkiisu aad ayuu u dhisanyahay. Axado waxay meeydhaa

dharka. Siyaadne wuxuu nadiifiyaa qolka la seexdo. Axmed, iskabadaa hawl uu qabtee marka cuntada loo kariyay la soo hoos dhigo xataa ma doonanayo biyo, haddii dhakhso loo keeni waayane wuu xanaaqi, dugsigane maadama uu yahay nin xoog baddan oo murqo-waa waayn ardayda wey ka baqdaa imtixaankane wey u qishaan.

Dhinaca kalane Siyaad, intuu dugsiga aado, laylisyada loo soodiray ka shaqaayo, shaqada xaafadane wax ka qabto ayuu aadaa geerash ka Ismaaciil si uu garab u siiyo. Siyaad wuxuu sidaas u yeeli Jiray maanuun doonayn in uu noqdo dulsaar. Ismaaciil inkaste oos ku farxay xaalada Siyaad hadane wuxuu ka xumaaday tan Axmed.

Maalin ayuu iskugu yeedhay labadooda wuxuuna ku yidhi “anigu waan gaboobay sidaas daraadeed waxaan doonayaa in aan labadiina mid ku wareejiyo maamulka geerashka. Bal marka hore waxaan idinka qaadi Imtixaan yar oo ku saabsan aqoonta aad u leedahay geerash “Siyaad intuu dhakhso u soo booday ayuu yidhi waa yahay”.

Axmed laakiinse maadaama uusan waxba ka aqoon geerash wuxuu noqday mid aan isku filayn iskuna kalsoonayn. Wuu xanaaqay wuxuuna yidhi “Aabe aniga waxaan ahay ilmahaada sidaas daraadeedne lamatartamayo dulsaar.” Ismaaciil oo og xaalada ayaa aad uga xumaaday Jawaabta Axmed kuna yidhi wallee “dulsaar waa adiga ee Siyaad ma aha.”

Isku filaansho

Layliksa 2^{aad}

Idinka oo ku salaynayo sheekada ka jawaaba su'aalaha

1. Ismaaciil marka uu leeyahay Siyaad dulsaar ma ehe muxuu u jeeday?
2. Waa maxay arinta ka hor istaagtay in uu Axmed isku kalsoonaado oos galo imtixaanka?
3. Idinku fikirkiina Axmed iyo siyaad midka leh aragti dulsaarnimio waa kee?
4. Maxaa Axmed la gudboon in uu qabto si uu mustaqbalka u noqdo muwaadin is anfaca oo kalsooni leh?

Dulsaarnimadu waa baahidada aad qabtid ee dhinacyada fikirka iyo dhaqaalaha ood ka sugtid in ay cid kale kuu qabato. Dulsaarnimada waa in qofku aamino in uusan naftiisa ku filaan karin ilaa uu gacan ka helo cid kale mooyeen. Waxay inaga dhigi kuwa aan wax awood ah u lahayn in ay rabitaankooda ku socdaan, xoriyadeena aan cid kale siino.

Dulsaarnimadu, dadku waxay ku tiirsan yahiin aqoonta, xooga, dhaqaalaha, aragtida iyo kartida cid kale. Waxay horseedaa dhibaatooyin badan oo isugu jiro dhinacyada dhaqaalaha, sumcad oo hoos u dhacda, go'aan qaadasho la'aan, jiho wareer iyo mustaqbal aan haboonayn

Layliksa 3^{aad}

Ka jawaaba su'aalahan soo socda

1. Waa maxay sida ay dulsaarnimadu inooga dhigayso kuwa aan kor u qaadi karin aqoontooda?
2. Sideey dulsaarnimadu inooga qaadaa kalsoonida?
3. Sidee ayeey dulsaarnimada inooga qaadi kartaa xoriyadeena?

8.2.2 Dulsaarnimada Bulsho ahaaneed iyo tan Dhaqaale

- Sheega sida ganacisga sharcidarada ah ama koontiroobanku u waxyeelayn karo dhaqaalaha iyo noolasha bulshada

Googaa/Cigale

Googaa/Cigale(1)

1.Googaa cigale

Su'aal: waa maxay koontiroobaan?

Jawab: Rashin aan tayolhayn,iyo dawooyin ama badeeco aan la tijaabin oo dalka la soo galiyo.

Su'aal: maxaa kale

Jawaab: hub lasoo galiyo, maan dooriye iyo daroogo, xadka ood huumasho lagusoo gala, wuxuu hoos u dhiga nabada iyo caafimaadka shacabyoowga.

Googaa/Cigale (2)

2. Googal/cigale

Su'aal: koontiroobaanku wuxuu wiiqaa

dhaqaalaha dalka, wuxuuna dalka u horseedi in uu noqdo dulsaar. Yaa arintan in oo faah faahin?

Jawaab: Anaa faah faahin, Badeecada iyo alaabada oon canshuur laga bixin oo dalka lasoo gaasha ama looga saaro

Suaal: Haddaba maxaa xal ah?

Jawaab: si dalkeen u uga mid noqdo kuwa horumaray ogana bad baado dulsaar iyo dayn ama gargaar, waxaan la dagaalamaynaa kuwa la baxsada canshuurta dalka kuna hawlan ganacsiga kontiroban ka

Isku filaansho

Laylika 4^{aad}

Idinka oo ku salaynayo sheekada googaa/xigale ka jawaaba su'aalaha :

1. In taad si wanaagsan u akhridaan googa xagale ee kor ku xusan, balidinka oo labo labo ah ku soo bandhiga fasalka sida xeerka dhaqanka googaalaysiga.
2. Iska dhexdoorta mid af hayeen ah iyo mid xoghaye noqda. Kadib dhibaataada ganacsiga koontiroobaanka u keeno dalka ee dhinacyada bulshada iyo dhaqaalaha ee ku xusan googa/xigale sheekada ah ka dooda.
3. Marka badeecadaha dalka soo galayaan ama ka baxayaan waxaan inta baddan maqalaa waa la qabtay. Badeecada oo laqabto ka liih waliba ma ehee waxa sharciga la hor keena kuwa sita laguna xukamaa ganaax lacag iyo xabsi. Hadaba ganacsiga koontiroobaanka muxuu ku mutaystay waxan oo dabagal ah baad isleedahiin?

“Ganacsiga Koontiroobanka ah” /ganacsi sharcidaro ah/

Waa hanaan ganacsi oo xaaraan ah kaas oo inta lagu xadgudbo sharciga dalka alaabo/badeecooyin aan canshuurta laga bixin dalka si dhuumasho ah lagu soo galiyo ama looga saaro. Waxaa meesha ka baxa dakhli baddan ay dawlada soo xarayso iyo lacaga adag oo loo adeegsan lahaa in lagu fuliyo adeegyada bulshada.

Dhinaca kale waxuu lagu soogaliyaa waxyaabo baa biin kara dhaqa meedana iyo caadooyinkeena

sida cajalo filimo aan haboonayn, sawiro, boostara, iwm. Wuxuu suurtagalin karaa xataa in hub sharcidaro ah dalka loo soo galiyo kaas oo loo adeegsado in lagu waxyeeleeyo amaanka bulshada iyo dalka. Waxaa lasoo galin dalka badeeco iyo dawooyin aan tayadooda la baadhin iyo alaabo tayadooda aad u hoosayso.

Ganacsiga koontiroobanka meeha qaar dunida maanta ay ka jiraan dambiyada abaabulan asaga ayaa u sababa ah. Waxaa dhuumasho lagu soo galin waxyaabaha muqaadaraadka sida daroogada, xashiishka taas oo horseedi karto dhibaato baahsan oo dhinacyada bulshada iyo dhaqaalahaba.

Laylika 5aad

Ka jawaaba su'aalahan soo socda :

1. Qora dhibaataada dhaqaale iyo tan bulshe ee ganacsiga koontiroobaanka u gaysto bulshada.
2. Waa dad dhaqan iyo dabaceed caynkee ah leh kuwa ka qayb qaata ganacsiga koontiroobaanka

8.3 Isku kalsooni

8.3.1 Wadooyinka lagu muujinkaro isku kalsoonida

- Qora astaamaha aad leedahay waxaa lagu garan karaa isku kalsoonida.
- Sheega dugsiga dhexdiisa dabecadaha lagu yaqaan ardayda isku kalsoonida leh?

Isku filaansho

Natiijadii Ardayga

Macalin ayaa ardayda afka uga sheegayay natiijada imtixaanka. Arday ayaa arinta oo lagu guda jiro ku yidhi arday garab fadhiyay “macalinka natiijada ayuu iga khalday”. Saaxiibkiisne “war naga amuusan” haddad weydisid wuu ku canaan ayuu ugu jawaabay. “Aniga waan hubaa, waan ka dhaadhicin karaa” ayuu ku yidhi. Inta uu istaagay ayuu ku yidhi “macalin? Dhibcahayga natiijada wey khaldanyaahiin.” Macalinkii Intuu soo booday ayuu yidhi waraaqahiina imtixaamka intaan si sax ah u saxay ayaan ka guuriyay natiijada”. Laylisyadii aadnasiisan dhamaan waan ka shaqeyay imtixaankane iguma adkaan maadama aan si fiican u soo akhriyay waan hubaa in aan ka shaqeyay tanine ma noqonkarto natiijadayda macalin ayuu ku jawaabay ardaygii.

Macalinkii maadama cabashada ardaygu sax ahayd wuxuu ku noqday xafiiskii dibne u eegay warqadihii imtixaanka. Ka dib natiijada ardayga markii uu warqadiise eegay macalinku aad ayuu u dhaka faaray. Sababtoo ah dhibcaha ardayga aad ayeey u sareeyeen. Inta uu macalinkii ku laabtay faasalka ayuu ardaygii raali galiyay.

Layliska 6aad

Idinka oo ku salaynayo sheekada, ka jawaaba su'aalahan

1. Ardayeey iska dhexdoorta qof afhayeen ah iyo mid xoghayn noqda. Kadib idinka oo ka duulayo sheekada kor ku xusan waxaad

faahfaahisaan arimaha ku dhaliyay in uu ardaygu yeeshoo ficilada isku kalsoonida, ku dheer hantahay.

2. Idinkaba haddii sidii ardaygii fariidka ah idinla soo daristo dhibaata sidan oo kale ah maxaad sa mayn lahaydeen?
3. Sheega sababta ku dhaliyay macalinka in uu aqballo fikraddii ardaygii fariidka ahaa

Isku kalsoonida waxay si toos ah u la xidhiidhaa isku filaanshaha. Qof ku nool dulasaarnimo sinaba uma noqon karo muwaadin leh isku filaansho. Waxaa loo baahanyahay in uu la yimaado dhaqan shaqo si uu unoqdo mid isku kalsoon. Qofka Isku kalsoonida leh waa mid ka aaminsan shaqsiyadiisa fikir wanaagsan.

Dadka isku kalsonida leh waa kuwa aqballo fikradaha dadkale leh, la yimaado dulqaad, diyaar u ah fikirka in lawaado, go'aan qaadasho leh, khaladkiisa qaata kana barto wax. Waa kan aan la gaban fikir kiisa si madax banaane usoo bandhiga, ixtiraamo fikradaha dadka kale.

Layliska 7aad

Ka jawaab su'aalahan soo socda

1. Maxaa loogu baahanyahay isku filaanshada haddii aad leedahay isku kalsooni?
2. Qora dabecadaha gaarka u ah dadka leh isku kalsoonida

Isku filaansho

Gebogabada Cutukba

Isku filaanshaha waa arin la xidhiidha islamarkaane ku xidhan sida hadba diyaar loogu yahay in dhaqan shaqo lala yimaado masuuliyadne ku dheehentahay. Isku filaanshaha waxay suurta galisaa in la yeesho isku kalsooni. Waxay inoo horseedi sidii aan u wada noolaan lahayn saboolnimadane ugu bixi lahayn. Dhanka kale, dulsaarnimada waxay kugu riixdaa dhanka rajo beelka iyo in aad aamintid waxbo in aadan qabansankarinba.

Ganaciga kontiroobaanka (Sharci darada) ah wuxuu waxyeelo ba'an ugaysto dhaqaalaha dalka iyo shacabka. Waa fal dambiyeed lagula baxsado canshuurta dowlada. Sidaas daraadeed, waa masuuliyada dhamaan muwaadiniinta in lala dagaalamo falkaas.

Waxaa muhiim ah in aan qaadano ficilada aan leenahay waxay u wanaagsan yahiin nafteena iyo bulshadaba. Isku filaansha iyo isku kalsoonidu waa labo arin oon kala hadhi karayn. Qofka leh isku kalsoonida wuxuu yeelanayaa isku filaansho.

Erayada ugu muhiimsan ee cutubka

Koontiroobaan:	Ganacsi sharcidaro ah kaas oo lagula baxsado canshuurta ,dalkane lagu soo galiyo badeeco tayo yar
Dulsaar:	ku dul noolaansho; qoka oo aaminaba in uusan is anfaici karayn
Isku filaansho:	kartida, kalsonida iyo ku tiirsanaanta aqoonta iyo xoogaada

Isku filaansho

Su'aalaha Gebogabada Cutubka

Su'aalahan soo socdo ku guuriya buugaagtiina ka dibna ka shaqeeya.

I. Jim'lahadan soo socda uga jawaaba "Run" ama "Been"

1. Isku filaanshaha waxay dhalisaa dareen ah in aan ka gudubno dhibaata.
2. Dulsaarnimadu waxay inoo suurta galisaa in aan si buuxdo uga faa'iidayano xoogeen.
3. Dhib ayey nagu keeni haddii aan dadka kale uqabano hadba inta karaankeena ah.
4. Waxaan ku kalsoonaan karaan nafteena marka aan shaqsiyadeena ka aaminsanahay aragi fiican.
5. Si aan aragtideena ula socodsino aragtida kuwan kale waa in aan qaadaan dhamaan waxa ay go'aan ku soo jeediyaan.

II. Kuwa hoosyaal xarafka "B" uga soo dooro xarafka "T"

B	T
1. Isku filaansho	B. wuxuu wax yeela dhaqaalaha iyo nabada shacbk
2. Arday aan isku filayn	T. isku kalsooni
3. Qof iska aaminsan fikrad fiican	J. dulsaar
4. In arin lafiliyo marka la filiyo	X. dood ku aamin siin fikradada dad kale
5. Ganacisga kontirbanka	Kh. Mid imtixaanada qisho a (dadkale ka eegto)

III. Su'aalahan soo socdo ka dooro jawaabta saxda ah

1. Isku kalsoonida
  - B. Qof walba hadii uu dadaalo tartanka oradka kaalinta kowaad wuu ku soobixi karaa
  - T. Waa marka aad kartidaa iyo aqoontada ogaatid ka dibna dadaal ka samaysid sidii aad isku a fici lahayd.
  - J. Waa ka fogaanshaha dulsaarnimada cid kale si aad u daboosha baahidaada dareen iyo mid dhaqaalaba
  - X. Jawaabtu waa B & T
2. Isku filaanshaha si aad ugaadhid
  - B. Waa in aad noqotid qof caan ah oo magic leh
  - T. Waxay u baahantahay in waxyeelo lagu shaqeeyo.
  - J. Waxay u baahantahay in naftaada aqoon uyeshid oodne adkaatid
  - X. Waa T & J

Isku filaansho

3. Dadka isku kalsoonida leh
  - B. Ma qaataan fikradaha dadka kale
  - T. Wey ka baqaan in ay la yimaadaan arimo cusub
  - J. Intay fikradaha dadka kale si anshax leh u dhagaysataan ayay daraan koodana ka dhaadha ciyaan dadka kale.
  - X. Dhamaan waa sax marka B laga reebo
4. Dulsaarnimadu
  - B. Wey fiicantahay maadaama dhibyari aad wax ku cunaysid
  - T. Waxay hoos u dhigtaa niyadeeda waxayna inagu dhalisaa dareen ah in aan hooseeyno
  - J. Waa arin aashu ah dhaqaalaha.
  - X. Dhamaanba
5. Khalad kaada ood qaadatid waxay faa'iido la haanayso
  - B. Marka loo saameeyo si looga badbaado canaanta iyo waxyeelada kuwa inaga xoogbadan.
  - T. Marka loo sameeyo si loo ogaado waxa dhabta ah ee arinta
  - X. Marka loo sameeyo si kuwa kale inoo amaanaan faa'iidana aan u helo.

IV. Goobahan banaan ku buuxi erayada ama weedhaha ku haboon

1. Marka xuduudka laga soogalo ama laga bixiyo badeeco sharci daro ah waxaa looyaqaan _____.
2. Marka xili walbaaad ku tiirsantahay fikradaha dad kale _____ ayaa loo yaqaan
3. Iyada oo loo maro dhanka dadka maamulka haya lacagta la bixiyo si hawl ama faa'iido aan haboonayn _____ ayaa loogu yeedhaa.

V. Su'aalahan soosocdo ka bixi sawaab gaaban

1. Qeexa dhibaataada dulsaarimada keento
2. Qora faa'iidad ay leeday in aad isku filaansho gaadhi
3. Maxaa loogu baahday in fikradeehana iyo aragtiyadeena aan fikradaha kuwa kale waa tajino?